

*Ключевые слова:* мониторинг, качество профессиональной подготовки, будущие учителя физической культуры, концептуальные основы, система качества образования.

**Otravenko O. Quality Monitoring of Vocational Training of Future Physical Education Teachers as a Component of Integral System of Education Quality**

The article considers the conceptual foundation of the study based on understanding of quality monitoring of vocational training of future physical education teachers as an important component of the integral system of education quality in the context of European requirements.

Its results help to solve the following tasks: improvement of performance in students and teachers; increase of creativity and self-development in an individual; stimulation of the professional growth and productivity of educational activities at certain levels of higher education; introduction of innovative and creative methods into the educational process as well as methods of education; development of professional and creative competences in future physical education teachers in accordance with the compensatory model of the graduate as well as the needs of the employer and the society in general.

The methodological basis for monitoring of the quality of vocational training in future physical education teachers as a component of an integral system of education quality consists of the following: the main provisions of leading scientific approaches, including interdisciplinary integration and synergy of axiological, systemic-holistic, competence-based, individual, synergetic, subject-pragmatic, technological and qualimetric approaches.

*Key words:* monitoring, quality of vocational training, future physical education teachers, conceptual foundation, education quality system.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2018 р.

Прийнято до друку 26.10.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.091

**О. М. Птахіна**

**ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ  
ЯК ІНДИКАТОР ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Сучасна якісна освіта розглядається в наш час як один із основних індикаторів якості життя. Висока якість освіти – основне завдання сьогодення. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку якість освіти виступає ключовим поняттям серед споживачів освітніх послуг – учнів, студентів, роботодавців і суспільства в цілому. Реформування та

європейська інтеграція вищої освіти передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою. Забезпечення якості освіти є однією з головних умов мобільності, сумісності та привабливості системи вищої освіти.

Питанню якості вищої освіти приділяли значну увагу такі науковці, як В. Андрущенко, І. Бех, К. Гнезділова, О. Демченко, В. Зінченко, М. Кисіль, К. Корсак, А. Кондрашихін, О. Левченко, В. Луговий, В. Пивоваров, П. Саух, Ж. Таланова, І. Тализіна, А. Токман, М. Степко, Є. Шульгін, С. Цимбалюк, Я. Яхніна та ін. Професійна мобільність фахівця розглядається у працях таких науковців, як І. Герасимової, Є. Іванченко, Ю. Клименка, Н. Кожемякіної Г. Меденкової, Р. Пріми, Є. Рапацевич, Л. Сушенцевої, Е. Сайфутдинової, Н. Чернухі, та ін., праці А. Артюшенко присвячені визначенню рівня особистісної мобільності.

**Мета статті.** Визначення професійної мобільності сучасного фахівця, як складової показника якості вищої освіти.

Європейська інтеграція України вимагає від суспільства впровадження європейських норм та правил функціонування основних національних систем, особливо систем управління якістю продукції, робіт та послуг. Головною ж інтегральною характеристикою якості освітніх послуг, що надаються, є підвищення конкурентоспроможності випускників в Україні та за її межами.

У Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи країнами-членами із забезпечення якісної освіти, якісна освіта трактується як освіта, яка: надає доступ до навчання всім учням та студентам, особливо тим, які знаходяться в уразливих або незахищених групах, відповідно до їхніх потреб; забезпечує безпечне навчальне середовище, в якому дотримуються всі права людини; розвиває індивідуальність, таланти та психологічні здібності кожного учня та студента у повному обсязі та заохочує їх до завершення освітніх програм, на які вони були зараховані; дозволяє учням та студентам розвивати відповідні компетенції, впевненість у собі та критичне мислення, щоб допомогти їм стати відповідальними громадянами та підвищити їх здатність до працевлаштування; передає учням та студентам універсальні та локальні культурні цінності, а також надає їм можливість самостійно приймати рішення; є вільною від корупції та інше [13].

Якісна освіта повинна забезпечувати якість внутрішніх параметрів процесу й результату навчання студентів, задоволення їхніх освітніх потреб і сподівань щодо майбутнього працевлаштування після отримання кваліфікації та розвиток життєво значущих рис особистості, а також бути спрямована на підвищення ефективності функціонування системи освіти загалом.

Деякі науковці розглядають якість освіти як інтегративну конвенційну характеристику освітнього процесу та його результатів, що виражає ступінь відповідності очікуванням суб'єктів освітнього простору

– від окремого індивіда до суспільства загалом [12]. Деякі зазначають, що якість освіти ґрунтується на об'єктивних показниках (індикаторах) стану її функціонування, які містять: інформацію про розвиток як системи освіти в цілому, так і її окремих складових; виступають основою для розробки ефективної освітньої політики; визначають напрями розвитку освітніх систем та способи підвищення результативності освіти як для суспільства, так і для окремої людини.

Міжнародний інститут планування освіти пропонує розуміти якість освіти як якісні зміни в навчальному процесі і в навколишньому середовищі, які можна зафіксувати як поліпшення їх знань, умінь і цінностей, тобто якість освіти виступає як суспільна характеристика, яка має науковий, соціальний, політичний та управлінський контексти. Якість освіти, як політична категорія, передбачає наявність освітньої політики держави, розвиток національної системи освіти в контексті світових тенденцій. Як соціальна категорія якість освіти через законодавчо визначені й нормативно закріплені державні стандарти визначає загальну мету освіти та її вплив на розвиток суспільства в цілому. Як категорія управління якість освіти визначає напрями розвитку діяльності навчальних закладів, щодо забезпечення якості та відповідності сучасним вимогам. Як педагогічна категорія якість освіти повинна відповідати особистісній та суспільній меті освіти.

Якість вищої освіти (Quality in Higher Education) – це рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти. Якість вищої освіти є ключовим поняттям Болонського процесу. З метою її забезпечення розроблено Рамку кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р.), Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2005 р.), утворено Європейську асоціацію забезпечення якості вищої освіти (2004 р.) та Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти [7, с. 34].

Завдання забезпечення якості вищої освіти є багатоплановим і включає: наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо), організацію навчального процесу, який відповідає сучасним тенденціям розвитку освіти, контроль за освітньою діяльністю ВНЗ та якість підготовки фахівців.

В умовах сучасної міграції в рамках не лише окремої країни, а й регіонів виникає гостра проблема швидко адаптуватися для отримання навчання та роботи, що й спонукає майбутніх фахівців до формування такого показника як професійна мобільність. Ось чому саме професійна мобільність відіграє надзвичайно важливу роль у сучасному суспільстві, адже вона прямо пов'язана з рівнем професійної підготовки особистості. Основним чинником, що обумовлює характер і зміст професійної мобільності є динамічні зміни в розвитку суспільства. На думку В. Кременя розвиток людини як особистості є головною передумовою

подальшого розвитку суспільства, ось чому найбільш пріоритетному у XXI століття стає наука як сфера, що продукує нові знання, а також освіта як сфера, що олюднює знання і насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини. Тільки та країна, яка спроможна забезпечити пріоритетний розвиток цих сфер, зможе претендувати на гідне місце у світовому співтоваристві, бути конкурентоспроможною [3].

В умовах єдиного європейського освітнього простору формування професійної мобільності майбутніх фахівців відкриває нові можливості не тільки для здобуття освіти, а й для формування європейського ринку праці. У науково-педагогічних дослідженнях вже напрацьована низка підходів щодо вивчення професійної мобільності майбутніх фахівців в системі університетської освіти. Наприклад деякі науковці розглядають професійну мобільність як необхідну складову підготовки кваліфікованого фахівця, що передбачає високий рівень узагальнених професійних знань, готовності до оперативного відбору і реалізації оптимальних способів виконання різних завдань в галузі своєї професії, можливість і здатність успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати вид праці [11]. Також зустрічаються такі визначення професійної мобільності, як: якість особистості, що дозволяє їй бути соціально активною, конкурентоспроможною, професійно компетентною, здатною до саморозвитку й модернізації власної діяльності та зміни видів діяльності; здатність і готовність особистості досить швидко і успішно оволодівати новою технікою і технологією, набувати відсутні знання і вміння, що забезпечують ефективність нової професійної діяльності; здатність швидко змінювати вид праці, переключатися на іншу діяльність у зв'язку зі змінами техніки й технології виробництва, що виявляється у володінні системою узагальнених прийомів професійної праці та застосуванні їх для успішного виконання будь-якого завдання на суміжних за технологією ділянках виробництва та інші [4].

Узагальнення підходів щодо сутності професійної мобільності дозволяє нам зробити висновок, що професійна мобільність сучасного фахівця може бути індикатором якості вищої освіти тому, що сучасний фахівець повинен мати глибоку фундаментальну підготовку, володіти сучасними інформаційними технологіями, бути конкурентоспроможним, комунікативним, що в свою чергу забезпечить йому не тільки швидке кар'єрне зростання, але можливість вільно орієнтуватися на ринку праці.

Якщо разглядати сучасні вимоги до якості освіти, то у комюніке Конференції європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, яка проходила у м. Льовен і м. Лувен-ла-Нев, 28-29 квітня 2009 р. «Болонський процес 2020 – Європейський простір вищої освіти у новому десятиріччі» були встановлені пріоритети вищої освіти на наступне десятиріччя, серед яких:

- Соціальний аспект, передбачає врахування соціальних характеристик і забезпечення рівних можливостей для якісної освіти.

- Навчання впродовж життя – підпорядковується принципу державної відповідальності. Гарантування забезпечення доступності, якості послуг, прозорості та повноти інформації.

- Працевлаштування, передбачає поліпшення стану, доступності і якості працевлаштування для студентів і випускників.

- Студенто-центроване навчання, передбачає необхідність постійного перегляду освітніх програм у напрямі розроблення результатів навчання, розширення можливостей для кожного студента, використання нових підходів до викладання та навчання, ефективне консультування. Поліпшення якості викладання освітніх програм на всіх рівнях.

- Освіта, дослідження та інновації. Вища освіта має базуватися на майстерності у дослідженнях і таким чином сприяти розвитку інновацій та творчості в суспільстві.

- Міжнародна відкритість, передбачає участь у глобальному співробітництві з метою забезпечення стійкого розвитку. Посилення привабливості та відкритості європейської вищої освіти.

- Мобільність. Мобільність студентів, дослідників початківців і персоналу підвищує якість освітніх програм і досконалість досліджень; зміцнює академічну та культурну інтернаціоналізацію європейської вищої освіти. Мобільність важлива для особистого розвитку та працевлаштування, сприяє повазі до різноманіття і взаємодії з іншими культурами.

- Збір даних, передбачає розширення збору даних, що допоможе моніторити прогрес у досягненні цілей (соціальний вимір, працевлаштування, мобільність), служити основою для інвентаризації та бенчмаркінгу досягнень.

- Багатовимірні інструменти прозорості, передбачають наявність таких механізмів, що допомагають системам вищої освіти та інституціями визначати і порівнювати їх сильні сторони. Ці інструменти прозорості необхідно тісно пов'язати з принципами Болонського процесу, зокрема щодо забезпечення якості. Вони повинні базуватися на порівнянних даних і адекватних показниках для опису різних профілів ВНЗ та їх програм.

- Фінансування. Заклади вищої освіти отримали велику автономію поряд із швидко зростаючими очікуваннями оперативно реагувати на потреби суспільства і бути підзвітними. У межах державної відповідальності державне фінансування залишається основним пріоритетом для забезпечення справедливого доступу та подальшого стійкого розвитку автономних ЗВО. Велика увага повинна бути приділена пошуку нових і диверсифікованих джерел фінансування та відповідних методів [7].

Сьогодні Болонський процес реалізується відповідно до цілей, визначених такими основними документами, як: Стратегічна рамка для Європейської співпраці в освіті та навчанні «Освіта та навчання 2020», Європа 2020, Стратегія для розумного, стійкого та інклюзивного розвитку, Європейська співпраця у професійній освіті та навчанні на

період 2011-2020 рр. Відповідно до цього ключовими завданнями модернізації європейської вищої освіти є:

1. Підвищення рівня освітніх досягнень задля забезпечення потреб Європи у випускниках ЗВО і дослідниках.
2. Покращення якості та релевантності вищої освіти.
3. Покращення якості за рахунок мобільності та міжнародної співпраці.
4. Актуалізація «трикутника знань» («knowledge triangle»): зв'язок вищої освіти, досліджень і бізнесу (підприємництва) для досягнення досконалості та регіонального розвитку.
5. Покращення врядування та фінансових механізмів [7].

Інтеграція українських університетів в європейський та міжнародний освітній простір пов'язана з необхідністю створення кардинально нової системи критеріїв оцінювання якості вищої освіти. Отже, якість освіти – це багатовимірний соціальний норм і вимог до особистості, освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток, це показник освіченості людини; результат її навчальної діяльності; а професійна мобільність фахівця є складовою цього показника. Необхідність формування професійної мобільності під час навчання у вищому навчальному закладі стає не тільки умовою виживання, але й дає можливість сформувати певний досвід адаптації фахівця до швидко змінюваних умов сучасності, бути професійно-мобільним та соціально-адаптованим.

#### **Список використаної літератури**

1. **Гордієнко М. Г.** Професійна мобільність у наукових дослідженнях / М. Г. Гордієнко // Педагогіка і психологія. – 2011. – № 4. – С. 106–114.
2. **Колесник Ю. М.** Система управління якістю освіти – необхідна складова конкурентоспроможності вітчизняних фахівців / Ю. М. Колесник, Ю. М. Нерянов, В. М. Компанієць // Вища освіта України. – 2011. – № 3, Т. II(27). – С. 240–247.
3. **Кремень В. Г.** Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Кремень В. Г. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
4. **Латуша Н. В.** Поняття «Професійна мобільність» у педагогічному аспекті / Н. В. Латуша // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія [зб. наук. праць]. – Вінниця, 2014. – Вип. 42, Ч. 2. – С. 6–9.
5. **Луговий В. І.** Чинники і умови забезпечення якості вищої освіти в Україні в процесі євроінтеграції / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Вісник Нац. у-ту імені Тараса Шевченка. – 2010. Серія «Філософія. Політологія». – № 94–96/2010. – С. 98–103.
6. **Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки** [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats\\_strategia.pdf](http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf)
7. **Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд** / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич

Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – К. : ДП «НВЦ «Пріори-тети», 2015. – 84 с. **8. Стандарти і рекомендації** щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К. : ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. **9. Сургунд Н. А.** Професійна мобільність як складова системи професійного розвитку сучасного фахівця / Н. А. Сургунд // Вісник Національного університету оборони України. – №3 (40), 2014. – С. 340–345. **10. Трішкіна Н. І.** Система управління якістю – складова європейської освіти // Гуманітарний вісник. Додаток 1 до Вип. 5, Том II (53): Тем. Вип. «Вища освіта України у контекст інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2014. – С. 244–252. **11. Хом'юк І. В.** До питання формування професійної мобільності майбутніх інженерів / І. В. Хом'юк, М.Б. Ковальчук, Я. В. Хом'юк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/88BBD504-3A92-4DBD-AE68-EFA2C24ACEF3.doc> **12. Щудло С.** Вища освіта у пошуку якості: quo vadis / С. Щудло. – Харків – Дрогобич: Коло, 2012. – 340 с. **13. Recommendation CM/Rec(2012)13 of the Committee of Ministers to member States on ensuring quality education (Adopted by the Committee of Ministers on 12 December 2012 at the 1158th meeting of the Ministers' Deputies)** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/CMRec2012-13\\_quality\\_EN.doc](https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/CMRec2012-13_quality_EN.doc)

**Птахіна О. М. Професійна мобільність сучасного фахівця як індикатор якості вищої освіти**

Інтеграція українських університетів в європейський та міжнародний освітній простір пов'язана з необхідністю створення кардинально нової системи критеріїв та індикаторів оцінювання якості вищої освіти, а також врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти та сучасних вимог щодо підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою.

Якість освіти – це інтегральна характеристика освітнього процесу та його результатів. Забезпечення якості вищої освіти передбачає таку організацію навчального процесу, який відповідає сучасним тенденціям розвитку освіти, контроль за освітньою діяльністю ВНЗ та якість підготовки фахівців.

Професійна мобільність відіграє надзвичайно важливу роль при підготовці сучасного фахівця, адже вона є індикатором рівня професійної підготовки особистості, вмінь щодо прийняття самостійних та нестандартні рішень, здатності адаптуватися до швидкоплинних умов сучасності.

*Ключові слова:* професійна мобільність, якість освіти, індикатор якості вищої освіти.

**Пташина О. Н. Профессиональная мобильность современного специалиста как индикатор качества высшего образования**

Интеграция украинских университетов в европейский и международный образовательный простор связана с необходимостью создания кардинально новой системы критериев и индикаторов оценивания качества высшего образования, а так же учета национальных подходов к организации обучения, содержанию образования и современных требований к подготовке будущих специалистов с высшим образованием.

Качество образования – это интегральная характеристика образовательного процесса и его результатов. Обеспечение качества высшего образования предполагает такую организацию учебного процесса, который соответствует современным тенденциям развития образования, а также контроль за образовательной деятельностью ВУЗов и качество подготовки специалистов.

Профессиональная мобильность играет очень важную роль при подготовке современного специалиста так, как она является индикатором уровня профессиональной подготовки личности, умения принимать самостоятельные и нестандартные решения, способностью адаптироваться к быстро меняющимся условиям.

*Ключевые слова:* профессиональная мобильность, качество образования, индикатор качества высшего образования.

**Ptakhina O. Professional Mobility of Modern Specialist as Indicator of the Quality of Higher Education**

The integration of Ukrainian universities in the European and international educational space is associated with the need to create a radically new system of criteria and indicators for assessing the quality of higher education, and similarly account national approaches to the organization of education, content education and modern requirements for training future specialists with higher education.

Quality of education is integral description of educational process and his results. Providing of quality of higher education supposes such the organization of educational process that corresponds to the modern progress of education trends, control after educational activity of the universities and quality of preparation the specialists.

Professional mobility plays a very important in the preparation of a modern specialist, as it is the indicator of the level of professional training of a person, the ability to make independent and non-standard decisions, the ability to adapt to rapidly changing conditions.

*Key words:* professional mobility, quality of education, indicator of quality of the higher education.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2018 р.

Прийнято до друку 26.10.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.